

คำให้การของเปรตในคัมภีร์เปตวัตถุ*

The Confession of the Hungry Ghosts

in Peta Vatthu (Stories of the Departed)

พระมหาชัยพร อมรปญโญ (ฤทธิกระจำง)¹

Phramaha Chaiyaporn Amarapanno (Ritkrachang)¹

คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Faculty of Buddhism, Mahachulalongkomrajavidyalaya University

ดร.มาศโมลี จิตวิริยธรรม

Dr.Masmolee Jitviriyatham

ศูนย์การแพทย์กาญจนาภิเษก คณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล

Golden Jubilee Medical Center, Mahidol University

Corresponding Author, E-mail: chaiyaporn.rit@mcu.ac.th¹

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอเรื่องบุญ-บาป กรรมดี-กรรมชั่ว นรก-สวรรค์ ตามคำบอกเล่าของเปรตในคัมภีร์เปตวัตถุ เป็นการศึกษาเอกสาร ผลการศึกษาพบว่า คัมภีร์เปตวัตถุ ประมวลเรื่องราวของผู้ละจากโลกนี้ไป มีทั้งสิ้น 51 เรื่อง มีแหล่งที่มา 2 แหล่งคือ จากเรื่องที่พระผู้มีพระภาคทรงยกขึ้นมาแสดงเองจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น (อรรถอุปัติเหตุ) และมาจากการถาม-ตอบ (ปุจฉาวิสัชนา) ระหว่างพวกเปรตกับพระอรหันตสาวก เช่น พระมหาโมคคัลลานเถระ พระสารีบุตรเถระ เป็นต้น แล้วนำเรื่องราวของเปรตนั้นไปกราบทูลให้พระผู้มีพระภาคทรงทราบจากนั้นพระองค์ก็ปรารภเหตุนั้นแสดงธรรมแก่พุทธบริษัท

คำว่าเปรตมี 2 ความหมายคือ (1) หมายถึงผู้จากโลกนี้ไปคือผู้ตายไปแล้ว ผู้ล่วงลับไปแล้ว พวกที่ตายไปเกิดเป็นเทวดาก็เรียกว่าเปตหรือเปรตในความหมายนี้ก็มี เช่น พิธีทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ผู้ที่ตายไปแล้ว เรียกว่า เปตพลี (2) หมายถึงสัตว์พวกหนึ่งที่เกิดในอบายภูมิที่เรียกว่าเปตวิสัย หรือเปรตวิสัย สัตว์พวกนี้ได้รับทุกข์ทรมานต่างๆ ตามผลแห่งกรรมชั่วที่ได้ทำไว้

นอกจากนี้ ยังมีเปรตอีกพวกหนึ่งที่เสวยผลแห่งกรรมดีและกรรมชั่วสลับกันในชาติเดียวกัน เรียกว่า เวมานิกเปรต คือเปรตที่มีวิมานอยู่เป็นของตัวเอง มีความสุขเหมือนพวกเทวดาในเวลาหนึ่ง แต่ในอีกเวลาหนึ่งได้รับทุกข์ทรมานแสนสาหัสเหมือนเปรตพวกอื่นและสัตว์นรกทั้งหลาย คัมภีร์เปตวัตถุ ได้อธิบายลักษณะทางกายภาพของเปรตแต่ละชนิดไว้แตกต่างกันแบ่งตามอำนาจบาปกรรมของเปรตที่เคยทำไว้ เรื่องราวของเปรตในคัมภีร์เปตวัตถุให้คติเตือนใจแก่นุชนัยเกี่ยวกับเรื่องกฎแห่งกรรมและความมีอยู่จริงเรื่องบุญ-บาป ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว อันเป็นแนวคิดพื้นฐานของชาวพุทธที่พึงประสงค์

*Received November 24, 2023; Revised January 8, 2024; Accepted January 8, 2024

คำสำคัญ: คัมภีร์เปตวัตถุ; คำให้การ; เปต

Abstract

The Academic article entitled ‘The Confession of the Departed Ghosts in Petavatthu, Buddhist Doctrine’ aims to propose the concept of merit-sin, good karma-bad karma and hell-heaven according to the confession of the hungry ghosts in Petavatthu (the stories of the departed). It is a documentary study. The findings of the study were found that: -

The Petavatthu consists of 51 stories of people who have passed away. The stories are derived from two sources, namely; (1) The story that the Blessed One raised himself from the events that happened (Atthupattihetu) and (2) comes from asking and answering (Pujjha-Visajjana) between Hungry ghosts and Disciples such as the Phra Maha Moggallana Thera, Phra Sariputra Thera, etc. they brought that story to inform the Blessed One, then he preached the cause and taught the Dharma to the followers.

The word "Peta" has two meanings: (1) refers to someone who has passed away from this world, for those who die and are born as deities are called Peta or Hungry Ghosts. Incliningly, a ceremony to make merit and dedicate merit to those who have died called ‘Petapli’. (2) refers to some animals who were born in the Petvisai (realm of hungry ghosts). These animals have suffered various sufferings based on the consequences of their own unwholesome (Akusala).

In addition, there is another group of hungry ghosts who experience the effects of good and bad karma alternately in the same existence, called Vemanikapeta, who have their castle and are happy as the angels for a time, but at another time, they suffered severe suffering like all the other ghosts and hell beings.

In conclusion, this doctrine Described the physical characteristics of each type of hungry ghost, divided according to the sinful power of the hungry ghosts that had been done. The story of the hungry ghosts in the Scripture of Petvathu gives a reminder to humans about the law of karma and the real existence of merit-sin which is the regular concept of smarted Buddhists.

Keywords: The Hungry Ghosts, Confession, the stories of the departed (Petavatthu)

บทนำ

หลักฐานในคัมภีร์พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย เปตวัตถุ แสดงเรื่องราวเกี่ยวกับกรรมและผลของกรรม บุญ-บาป ผ่านคำสนทนาถาม-ตอบระหว่างพวกเปรตกับพระอริยสาวกทั้งหลาย เช่น พระมหาโมคคัลลานเถระ พระอนุรุทธเถระ พระสารีบุตรเถระ และพระอรหันตสาวกอื่นๆ ตลอดถึงบุคคลอื่นที่มีชื่อปรากฏในคัมภีร์เปตวัตถุ ผู้ได้พบเห็นและสนทนากับเปรตที่มาปรากฏกายให้เห็นเพื่อขอส่วนบุญบ้าง เพื่อสื่อสารให้มนุษย์ประกอบกรรมดีบ้าง จากเรื่องราวของเปรตในคัมภีร์เปตวัตถุจึงทำให้ชาวพุทธมีความเชื่อว่า บุญ-บาป กรรมดี-กรรมชั่ว หรือกฎแห่งกรรมเป็นเรื่องที่มีอยู่จริงและมีหลักฐานรองรับคือคัมภีร์พระไตรปิฎก เช่น คัมภีร์เปตวัตถุที่จะกล่าวในเนื้อหาของบทความนี้

บทความนี้ เป็นการนำเสนอสาระสำคัญของคัมภีร์เปตวัตถุ ในขอบเขตดังนี้ (1) อุกุศลกรรมอะไรบ้างที่ทำให้คนเราตายแล้วต้องเกิดเป็นเปรต โดยจะนำเสนอจากตัวอย่างคำสารภาพของเปรตเรื่องเด่น ๆ ที่ปรากฏในคัมภีร์เปตวัตถุ (2) ในคัมภีร์เปตวัตถุ ได้อธิบายลักษณะทางกายภาพของเปรตแต่ละชนิดไว้เป็นอย่างไร ยกตัวอย่างเช่น นางเปรตสังสารโมจิภา เคยทำปาณาติบาต เป็นคนตระหนี่ ไม่มีศรัทธา ไม่เคยสั่งสมบุญกุศลไว้ เมื่อตายไปจึงเกิดเป็นเปรตเปลือยกาย มีความหิวกระหายอยู่ 500 ปี มีร่างกายชubbม มีแต่เส้นเอ็น มีชีโครงผุดขึ้น น่าเกลียดน่ากลัว (3) การเสวยทุกข์เวทนาของเปรตในเปตภูมิตามลักษณะอุกุศลกรรมที่เคยก่อไว้เป็นอย่างไร (4) นรกที่เป็นสถานที่ตามคำบอกเล่าของเปรตมีลักษณะอย่างไร นอกจากนี้ผู้เขียนจะชี้ให้เห็นว่าการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้เปรตมีผลจริงหรือไม่ อย่างไร โดยจะยกตัวอย่างอ้างอิงจากคำพูดของเปรตเจ้าของเรื่องที่ปรากฏในคัมภีร์เปตวัตถุ เพื่อเป็นการเผยแพร่หลักคำสอนเรื่องบุญ-บาปและสร้างความตระหนักให้บุคคลเห็นโทษภัยของการทำบาปกรรม และเห็นประโยชน์สุขของการทำความดี เพื่อจะได้ตั้งตนอยู่ในความไม่ประมาทประกอบกุศลกรรมมีการให้ทาน รักษาศีล และเจริญภาวนาเป็นต้น

เนื้อหาและแนวคิดทฤษฎี

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีเรื่อง “เปรต” จากเอกสารทางวิชาการและรายงานผลการวิจัยพบข้อมูลที่น่าสนใจ สรุปได้ดังนี้

- หลักฐานในพระไตรปิฎกกล่าวถึงความเกี่ยวข้องซึ่งประกอบไปด้วย นรก ปิตติวิสัย อสุรกาย และ ตีรจنان สำหรับภูมิเปรตนั้น ที่ปรากฏอยู่ในพระสูตร อรรถกถาและคัมภีร์ต่างๆ ได้จำแนกประเภทของเปรตออกเป็น 37 ประเภท แต่มีเปรตจำพวกเดียวเท่านั้นที่สามารถรับส่วนบุญจากญาติได้ ด้วยการอนุโมทนาในส่วนบุญนั้น คือ “ปรตตูปชีวีเปรต” เปรตเหล่านี้มีรูปร่างและลักษณะการเสวยทุกข์เวทนาจะแตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกรรมการกระทำของแต่ละบุคคล ความเชื่อเรื่องเปรตในสังคมไทย เป็นความเชื่อของผลกรรมที่ทำให้เกิดเป็นเปรตกรรมนั้นบันดาลให้เกิดเป็นเปรต กรรมชั่วที่เปรตแต่ละตนได้ทำมีลักษณะไม่เหมือนกัน การที่มนุษย์จะเกิดมาเป็นเปรตก็ตามแต่บาปกรรมที่ได้กระทำไว้บนโลกมนุษย์ (พระประพันธ์ ชาติเมธ (สีผึ้ง) และคณะ, 2565: 13)

- อิทธิพลความเชื่อเรื่องเปรตที่ปรากฏในสังคมไทย เป็นความเชื่อเรื่องบุญและบาปซึ่งจะปรากฏในคัมภีร์เปตวัตถุจะแนะนำให้สร้างกุศลให้มากเพื่อจะเป็นบุญกุศลที่จะติดตามตัวไปเมื่อสิ้นชีวิตไปจากโลกนี้ด้วย

อำนาจของผลบุญกุศลจะส่งผลให้ชาตินี้มีชีวิตที่มีความสุขแล้วยังเป็นผลให้ชาติหน้าจะมีชีวิตที่ดีขึ้นไปกว่าในชาตินี้อีกด้วย พระธรรมคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนานั้น มีคุณค่าต่อจิตใจของคนไทยอย่างลึกซึ้งส่งผลให้คนไทยมีนิสัยฝักใฝ่ในการทำความดี มีจิตใจอบอุ่นอารี ยังส่งผลให้คนในสังคมมีความสำนึกตระหนักถึงพระคุณของบรรพบุรุษ (พระใบฎีกาทวีศักดิ์ ชินวิโส (กล้าคง), 2563: 30-31)

- ตำนานเรื่องเล่าท้องถิ่นไทยภาคใต้หลายเรื่อง ได้กล่าวถึงความเคารพนับถือที่ผู้คนมีต่อบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ซึ่งได้สร้างกรรมดี-ชั่วเอาไว้ เมื่อครั้งเป็นมนุษย์จะเกิดใหม่ในอีกภพภูมิหนึ่ง อาจเป็นผี เป็นเปรต เป็นเทวดา ที่ปรากฏอยู่ในรูปของ คนบ้าง สัตว์บ้าง ต้นไม้บ้าง ซึ่งล้วนแล้วแต่มีอิทธิฤทธิ์สามารถแสดงปาฏิหาริย์ สามารถดลบันดาลสิ่งดี-ร้ายให้เกิดแก่ลูกหลานที่ยังมีชีวิตอยู่ได้ ลูกหลานที่ยังมีชีวิตอยู่จึงแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษของตนด้วยความเชื่อ ความศรัทธา ตลอดจนการสักการบูชาด้วยเครื่องเซ่นสรวงต่างๆ (ณรัตน์จุฑา ไชยสวัสดิ์, 2562: 350)

- คำว่าเปรตในคัมภีร์พระไตรปิฎกและอรรถกถา มี 2 ความหมาย กล่าวคือ หมายถึง คนผู้ล่วงลับไปแล้ว หรือคนตาย ความหมายหนึ่ง และคนผู้ล่วงลับไปสู่โลกหน้าที่เรียกว่าเปรตวิสัยหรือเปรตโลก อีกความหมายหนึ่ง เปรตวิสัยหรือเปรตโลกนั้นหมายถึง แดนเสวยผลกรรมของผู้ทำบาปที่มีโทษเบากว่ากำเนิดดิรัจฉาน และนรกจัดเป็น 1 ใน 5 คติแดนไปหลังความตายของสัตว์ผู้เวียนว่ายตายเกิด ได้แก่ เทวดา มนุษย์ เปรตวิสัย กำเนิดดิรัจฉานและนรก ในชั้นอรรถกถาส่วนใหญ่อธิบายคำว่า “เปรต” ไว้ว่าหมายถึงคนผู้ตายไปเกิดในเปรตวิสัย มีผลให้ความหมายของคำว่า “เปรต” ในชั้นฎีกา และวรรณกรรมพุทธศาสนาที่รจนาในประเทศไทย หมายถึงคนตายไปเกิดในเปรตวิสัยทั้งสิ้น เปรตที่ปรากฏในวรรณกรรมของไทย จึงมีรูปร่างน่ากลัว อดอยากหิวโหย ชูบผอม ปากเท่ารูเข็ม ฯลฯ ความเชื่อเรื่องเปรต มีอิทธิพลต่อพิธีกรรม คตินิยม และประเพณีต่างๆ ของชาวไทย เช่น พิธีศพ พิธีถวายสังฆทาน พิธีอนุโมทนา ประเพณีสงกรานต์ และประเพณีสารทไทย เป็นการส่งเสริมความกตัญญู ความเกรงกลัวต่อบาป ความมีน้ำใจ ความผูกพันระหว่างวงศ์ญาติ ญาติกับบ้าน รวมทั้งสันติสุขของผู้คนในสังคมไทย อย่างเด่นชัด (พระมหาอุทิศ ศิริวรรณ, 2535: บทคัดย่อ)

จะเห็นได้ว่า แนวคิดและความเชื่อเรื่องเปรตนี้สัมพันธ์กับหลักกฎแห่งกรรมอันเป็นแนวคิดพื้นฐานของชาวพุทธที่มีหลักคำสอนรองรับอันได้แก่หลักศรัทธา 4 คือ (1) กัมมสัทธา เชื่อกรรม, เชื่อกฎแห่งกรรม, เชื่อว่ากรรมมีอยู่จริง คือ เชื่อว่าเมื่อทำอะไรโดยมีเจตนา คือ จงใจทำทั้งรู้ ย่อมเป็นกรรม คือ เป็นความชั่วความดีมีขึ้นในตน เป็นเหตุปัจจัยก่อให้เกิดผลดีผลร้ายสืบเนื่องต่อไป การกระทำไม่ว่าจะเปล่าและเชื่อว่าผลที่ต้องการจะสำเร็จได้ด้วยการกระทำ มิใช่ด้วยอำนาจหรืออนาคตโชค เป็นต้น (2) วิปากสัทธา เชื่อวิปาก, เชื่อผลของกรรม, เชื่อว่าผลของกรรมมีจริง คือ เชื่อว่ากรรมที่ทำแล้วต้องมีผล และผลต้องมีเหตุ ผลดีเกิดจากกรรมดี ผลชั่วเกิดจากกรรมชั่ว (3) กัมมัสสกตาสัทธา เชื่อความที่สัตว์มีกรรมเป็นของตน, เชื่อว่าแต่ละคนเป็นเจ้าของ จะต้องรับผิดชอบเสวยวิปากเป็นไปตามกรรมของตน (4) ตถาคตโพธิสัทธา เชื่อความตรัสรู้ของพระตถาคต (พระพุทธเจ้า), มั่นใจในองค์พระตถาคต ว่าทรงเป็นพระสัมมาสัมพุทธะ ทรงพระคุณทั้ง 9 ประการ ตรัสธรรมบัญญัติวินัยไว้ด้วยดี ทรงเป็นผู้นำทางที่แสดงให้เห็นว่า มนุษย์คือเราทุกคนนี้ หากฝึกตนด้วยดี ก็สามารถเข้าถึงภูมิธรรมสูงสุด บริสุทธิหลุดพ้นได้ ดังที่พระองค์ได้ทรงบำเพ็ญไว้เป็นแบบอย่าง ภูมิหลังของคัมภีร์เปตวัตถุ ความหมายคำว่า “เปรต” รูปแบบของเปตวัตถุ และข้อสังเกตในคัมภีร์เปตวัตถุเป็นอย่างไร จะได้กล่าวต่อไป

ภูมิหลังของคัมภีร์เปตวัตถุ

เปตวัตถุเป็นคัมภีร์ที่จัดอยู่ในพระสุตตันปิฎก ขุททกนิกาย เป็นคัมภีร์ที่รวบรวมเรื่องราวของผู้จากโลกนี้ไป คำว่า เปตวัตถุ แปลว่าเรื่องราวของผู้ละจากโลกนี้ไป ภูมิหลังที่มาของเรื่องเปตวัตถุทั้ง 51 เรื่อง มาจาก 2 แหล่ง คือ

- 1) มาจากเหตุเกิดแห่งเรื่อง (อวัฐฐูปัตติ)
- 2) มาจากการถาม - ตอบ (ปุจฉาวิสัชนา)

เปตวัตถุ ที่มาจากเหตุเกิดของเรื่อง ได้แก่ เปตวัตถุที่พระผู้มีพระภาคทรงยกขึ้นแสดงเอง เมื่อมีเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเปรตนั้นๆ เกิดขึ้น เช่น เขตตูปมเปตวัตถุ ปิฎฐุติลิกเปตวัตถุ ตีโรกุตตเปตวัตถุ เป็นต้น ส่วน เปตวัตถุ ที่มาจากการถาม-ตอบ ได้แก่ เปตวัตถุที่พระสาวกมีท่านพระนารทเถระ ท่านพระมหาโมคคัลลานเถระ ท่านพระสารีบุตรเถระ เป็นต้น เป็นผู้ถามเปรตที่ท่านพบเห็น และเปรตตนนั้นๆ เป็นผู้ตอบ เมื่อท่านทราบความเป็นมาแล้วก็นำขึ้นกราบทูลให้พระผู้มีพระภาคทรงทราบ พระผู้มีพระภาคทรงปรารภเรื่องนั้นๆ ให้เป็นเหตุแล้วตรัสเทศนาแก่พุทธบริษัทในโอกาสต่างๆ จึงถือกันว่า เปตวัตถุทุกเรื่องพระผู้มีพระภาคทรงแสดงยกเว้นบางเรื่องที่เกิดหลังพุทธปรินิพพาน เช่น ธาตุวิวัณณเปตวัตถุ นันทกเปตวัตถุ เป็นต้น

ความหมายคำว่า “เปรต”

คำว่า “เปตะ” หรือ “เปรต” ว่าเป็น 2 ความหมาย ได้แก่ ความหมายที่ 1 หมายถึง ผู้จากโลกนี้ไป คือผู้ตายไปแล้ว ผู้ล่วงลับไปแล้ว พวกที่ตายไปเกิดเป็นเทวดาก็เรียกว่าเปตะหรือเปรตในความหมายนี้ก็มี เช่น พิธีทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ผู้ตายไปแล้วเรียกว่า เปตพลี ความหมายที่ 2 หมายถึง สัตว์พวกหนึ่งที่เกิดในอบายภูมิที่เรียกว่าเปตวิสัย หรือเปรตวิสัย สัตว์ พวกนี้ได้รับทุกขเวทนาต่างๆ ตามผลแห่งกรรมชั่วที่ได้ทำไว้ เช่น อดอยาก ผอมโซ เพราะไม่มีอาหาร หรือมีแต่กินไม่ได้ หรือกินได้แต่กินยาก เพราะปากเท่ารูเข็ม หรือกินเข้าไปได้แต่กลายเป็นเลือดเป็นหนอง เป็นมูตร เป็นคูล อนึ่ง ยังมีเปรตอีกพวกหนึ่งที่เสวยผลแห่งกรรมดีและกรรมชั่วสลับกันในชาติเดียวกัน เรียกว่า เวมานิกเปรต คือเปรตที่มีวิมานอยู่เป็นของตนเอง มีความสุขเหมือนพวกเทวดาในเวลาหนึ่ง แต่ในอีกเวลาหนึ่งได้รับทุกขเวทนาแสนสาหัสเหมือนเปรตพวกอื่นและสัตว์นรกทั้งหลาย

รูปแบบของเปตวัตถุ

เปตวัตถุที่มาจากเหตุเกิดแห่งเรื่องเป็นแบบการบรรยายธรรม คือ พระผู้มีพระภาคทรงแสดงเองโดยตลอด แต่เปตวัตถุที่มาจากการถาม-ตอบ เป็นแบบการถาม-ตอบ คล้ายกับวิมานวัตถุ แตต่างกันที่อารมณ์ทั้งของผู้ถามและผู้ตอบ กล่าวคือ ในกรณีของเปรตในเปตวิสัยที่ได้รับทุกข์ทรมาน ผู้ถามถามด้วยความสงสารและเห็นใจในวิบากกรรมที่เปรตนั้นกำลังได้รับอยู่ ผู้ตอบตอบด้วยความรู้สึกเศร้าโศกเสียใจในผลกรรมนั้น และมีความสำนึกผิด ถ้ามีโอกาสก็คิดจะทำความดีทดแทนต่อไป บางรายหลังจากเล่าเรื่องบุญกรรมและสารภาพผิดแล้ว ได้ขอความช่วยเหลือจาก ผู้ถามก็มี ส่วนกรณีของเปรตตามความหมายที่ 1 คือผู้จากโลกนี้ไป ถ้าไปเกิดเป็นเทวดา ทั้งผู้ถามและผู้ตอบก็มีอารมณ์อย่างเดียวกับผู้ถาม ผู้ตอบในวิมานวัตถุ ถ้าไปเกิดเป็นเวมานิกเปรต ทั้งผู้ถามและผู้ตอบมีอารมณ์ต่างออกไปจากสองกรณีข้างต้น คือ อาจมีอารมณ์ทั้งเศร้าใจและดีใจผสมกันก็ได้

อย่างไรก็ดี เปตวัตถุทั้งที่มาจากเหตุเกิดแห่งเรื่องและการถาม-ตอบ มีรูปลักษณะทางวรรณกรรมอย่างเดียวกัน คือ เป็นคำร้อยกรองที่เรียกว่า คาถาล้วน เช่นเดียวกับวิมานวัตถุ รูปแบบเนื้อหาในคัมภีร์เปตวัตถุ จึงชี้ให้เห็นถึงเรื่องกรรมและกฎแห่งกรรมของสรรพสัตว์ และเป็นการยืนยันความมีอยู่ของชีวิตหลังความตาย สะท้อนให้เห็นถึงผลของบาปหรือการทำชั่วที่ให้ผลเป็นความทุกข์ ตรงกันข้ามกับเรื่องราวในคัมภีร์วิมานวัตถุ ที่ว่าด้วยผลของบุญที่ให้ผลเป็นความสุข

ข้อสังเกตในคัมภีร์เปตวัตถุ

คำว่า เปต ที่ใช้ในเปตวัตถุ หมายถึงผู้จากโลกนี้ไปซึ่งอาจไปเกิดเป็นยักษ์เป็นมาร เป็นเทพ เป็นพรหม หรือเป็นสัตว์นรกก็ได้ แต่ส่วนใหญ่หมายถึงสัตว์ในเปรตวิสัยที่ได้รับทุกขเวทนา ฉะนั้นต้องดูว่าการเสวยผลแห่งกรรมนั้น ๆ ประกอบ ถ้าเป็นผลแห่งกรรมชั่วมักเป็นเปรตที่เข้าใจกันทั่วไป เปรตที่ทำการชั่วอย่างร้ายแรงโดยส่วนมากหลังจากตายแล้วจะไปเกิดใน นรก เช่น อสุสทนรก อเวจีมหานรก โลหภูมิทนรก และเสวยทุกขเวทนาอยู่เป็นเวลานานเป็นกัปเป็นกาลป์ ครั้นพ้นจากนรกแล้วก็ต้องมาเป็นเปรตเสวยผลกรรมที่เหลือต่อไปอีกนาน บางรายระหว่างที่เป็นเปรตนั้น ถ้าได้มีโอกาสทำความดีหรือได้รับ ส่วนกุศลจากญาติมิตรก็ได้เลื่อนฐานะขึ้นเป็นเวมานิกเปรต คือ เปรตมีวิมานเหมือน เทวดา ต่างแต่เป็นเทวดาในเวลาหนึ่ง แล้วกลับเป็นเปรตในเวลาหนึ่ง แต่ถ้าได้รับส่วนกุศลยิ่ง ๆ ขึ้น หรือได้มีโอกาสทำความดีมากก็ได้เลื่อนฐานะเป็นเทพเป็นพรหมได้ พระผู้มีพระภาคจึงทรงแสดงหลักการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้เปรต ดังปรากฏในเรื่องเขตตุปมเปตวัตถุ และมีตัวอย่างการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ญาติของท่านพระสารีบุตรเถระและท่านพระสาณวาสีเถระ ข้อสรุปในที่นี้ คือ ไม่ทำการชั่วเสียเลยดีกว่า ไม่ว่าทางกาย วาจา ใจ ควรให้ทาน รักษาศีล และเจริญกัมมัฏฐาน เพื่อตัวเองและแผ่ส่วนกุศลให้แก่สรรพสัตว์ผู้ตกทุกข์ได้หมดทั้งที่เป็นญาติและมีใช้ญาติ

จากที่กล่าวมานี้ทำให้ทราบว่าคัมภีร์เปตวัตถุ มีสาระสำคัญที่นำศึกษาโดยเฉพาะสาระสำคัญของการสนทนาถาม-ตอบ ระหว่างพระอรหันต์สาวกกับเปรต หรือแม้แต่บุคคลอื่นที่เป็นสักขีพยานได้พบเจอและสนทนากับเปรตซึ่งเป็นที่มาของคติความเชื่อเรื่องการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้เปรตหรือผู้วายชนม์ในประเพณีวัฒนธรรมของชาวพุทธทั้งในอดีตและปัจจุบัน

กรณีตัวอย่าง 1 เรื่องธนบาลเศรษฐีเปรต

เรื่องนี้เป็นเรื่องแสดงผลแห่งกรรมชั่วของมหาเศรษฐีชื่อธนบาละแห่งเมืองเฮอร์กัจฉะ ปณณรัฐในอดีตก่อนพุทธกาล คือ เป็นผู้ตระหนี่ไม่เคยทำบุญให้ทานและเป็นผู้มีมิฉฉาทิฏฐิ ตายแล้วไป เกิดเป็นเปรตทนทุกข์ทรมานอยู่ที่ทะเลทรายแห่งหนึ่ง พวกพ่อค้าไปพบเข้าจึงได้ถาม-ตอบกัน

ครั้นเมื่อพระผู้มีพระภาคของเราทั้งหลายเสด็จอุบัติขึ้นในโลก ทรงประกาศธรรมจักอันประเสริฐประทับอยู่ ณ กรุงสวธัตถิโดยลำดับ เหล่าพ่อค้าชาวกรุงสวธัตถิบรรทุกสินค้าเต็ม 500 เล่มเกวียน ไปยังอัสตราปถชนบท ขายสินค้าเสร็จแล้วช่วยกันยกสินค้าที่ได้ใส่เกวียนกลับมา ในเวลาเย็นถึงแม่น้ำแห่งสายหนึ่ง จึงปลดเกวียนไว้ในที่นั้น พักแรมอยู่ราตรีหนึ่ง ขณะนั้น เปรตนั้นถูกความกระหายครอบงำมาเพื่อต้องการน้ำดื่ม ไม่ได้ดื่มน้ำสักหยาดเดียวในที่นั้น หดห้วง ขาอ่อนล้าลง เหมือนตารากขาด พวกพ่อค้าเห็นแล้วจึงมีการถาม-ตอบกัน

พวกพ่อค้า: “แนะเพื่อนยาก ท่านเปลือยกายมีผิวพรรณและรูปร่างน่าเกลียดน่ากลัวชুবผอม มีร่างกายสพรั่งไปด้วยเส้นเอ็น มีแต่ซี่โครงผุดขึ้น มีร่างกายชুবผอม ท่านเป็นใครกันหนอ”

เปรต: “ผู้เจริญทั้งหลาย ข้าพเจ้าเกิดเป็นเปรตในยมโลก ได้รับความลำบากเพราะทำกรรมชั่วไว้ จึงต้องจากโลกนี้ไปยังเปตโลก”

พวกพ่อค้า: ท่านได้ทำกรรมชั่วทางกาย วาจาใจอะไรไว้หรือ เพราะผลกรรมอะไร ท่านจึงต้องจากโลกนี้ไปยังเปตโลก”

เปรต: มีพระนครของพระเจ้าปณณราช ปรากฏชื่อว่าเอรกะฉะ เมื่อก่อนข้าพเจ้าเป็นเศรษฐีอยู่ในนครนั้น คนทั้งหลายเรียกข้าพเจ้าว่า ธนปาลเศรษฐี...ข้าพเจ้าไม่มีศรัทธา เป็นคนตระหนี่ กระด้าง ได้ตำพวดคนที่ให้ทาน ทำบุญ และห้ามคนเป็นจำนวนมากที่ให้ทาน ทำบุญ ด้วยคำว่า ผลแห่งทานไม่มี ผลแห่งความสำรวมจักมีแต่ที่โทษ จึงทำลายสระน้ำ บ่อน้ำ ที่เขาขุดไว้ ทำลายสวนดอกไม้ สวนผลไม้ ศาลาน้ำดื่ม และสะพานในที่ดินลำบากให้พินาศ...ข้าพเจ้านั้นไม่ได้ทำความดี ทำแต่ความชั่วไว้ เคลื่อนจากมนุษยโลกนั้นแล้วจึงเกิดในแดนเปรตมีแต่ความหิวกระหาย...ตลอด 50 ปี ตั้งแต่ข้าพเจ้าตายแล้วยังไม่ได้กินข้าวและดื่มน้ำเลย

“นรกรนั้นมี 4 เหลี่ยม มีประตู 4 ด้าน กรรมสร้างจำแนกไว้เป็นส่วนๆ ล้อมรอบด้วยกำแพงเหล็ก ครอบไว้ด้วยแผ่นเหล็ก พื้นนรกรนั้นล้วนเป็นเหล็กแดงลุกเป็นเปลวเพลิงประกอบด้วยความร้อน แผ่ไปรอบตลอดร้อยโยชน์อยู่ตลอดกาล”

ข้าพเจ้าจักต้องเสวยทุกข์เวทนาในนรกรนั้นยาวนานเพราะผลกรรมชั่ว...ข้าพเจ้าขอเตือน...พวกท่านอย่าได้ทำกรรมชั่วทั้งในที่แจ้งหรือที่ลับ ถ้าพวกท่านทำกรรมชั่วแม้จะเหาะหนีไปก็ไม่พ้นจากทุกข์ได้...จงเกื้อกูลมารดาบิดา อ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ในตระกูล จงเกื้อกูลสมณพราหมณ์ ด้วยการปฏิบัติอย่างนี้ พวกท่านจักไปสู่สวรรค์ (จุ.เปต. (ไทย) 26/230-245/205-206)

พวกพ่อค้าได้สดับคำของเปรตนั้นแล้วเกิดความสังเวช จึงอนุเคราะห์ด้วยการใช้ภาชนะตักน้ำดื่มมาให้เปรตนอนลงแล้วกรอกเข้าไปในปาก น้ำก็ไม่ไหลลงสู่ลำคอเพราะพลังแห่งกรรมชั่วของเปรตนั้น พวกพ่อค้าจึงถามว่าจะทำอย่างไรจึงจะระงับความกระหายของท่านได้ เปรตจึงบอกว่า “เมื่อกรรมชั่วนี้สิ้นไป เมื่อพญาติถวายทานแด่พระตถาคตหรือสาวกของพระตถาคตอุทิศทานให้แก่เรา เราจักพ้นจากความเป็นเปรตนี้”

ต่อมาเมื่อกลับถึงกรุงสาวัตถีพวกพ่อค้าจึงเข้าเฝ้าพระศาสดา รับสรณคมน์และศีล ถวายทานแก่ภิกษุสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็นประธานตลอด 7 วันแล้วอุทิศส่วนบุญให้เปรตนั้น...พระผู้มีพระภาคทรงอนุโมทนาตรัสเป็นพระคาถาว่า “คนทำบาปถึงจะเหาะขึ้นไปในอากาศก็ไม่พ้นจากบาปกรรม ถึงจะดำลงไปกลางทะเลก็ไม่พ้นจากบาปกรรม ถึงจะเข้าไปหลบตัวในซอกเขา ก็ไม่พ้นจากบาปกรรม เพราะไม่มีแผ่นดินสักส่วนหนึ่งที่คนทำบาปยืนอยู่แล้วจะพ้นจากบาปกรรมได้” (จุ.ธ. (ไทย) 25/127/71)

กรณีตัวอย่าง 2 เรื่องนางเสรีณีเปรต

เป็นเปรตเปลือยกาย รูปร่างน่าเกลียดน่ากลัว ร่างกายชুবอมสะพรั่งไปด้วยเส้นเอ็น เพราะตอนเป็นมนุษย์เป็นคนไม่มีศรัทธา มีความตระหนี่ ไม่เคยให้ทานและด่าว่าสมณพราหมณ์ ภายหลังมารดาได้ทำบุญถวายทานแล้วอุทิศส่วนบุญให้จึงมีความสุข ได้ความประสพทุกอย่าง

เรื่องนี้เป็นเรื่องแสดงผลแห่งกรรมชั่วของหญิงคนิก้าผู้หากินด้วยรูปสมบัติคนหนึ่งชื่อเสรีณี ชาวเมือง หัตถินปุระ แคว้นกุรุ นางไม่มีศรัทธา มีความตระหนี่ ไม่เคยให้ทานและด่าว่าสมณพราหมณ์ ตายแล้วไปเกิดเป็นเปรตทนทุกข์ทรมาน อาศัยอยู่ที่หลังกำแพงเมืองแห่งหนึ่งในปัจฉิมทิศนพ เมื่อพบอุบาสกชาวเมืองเดียวกันจึงได้ถาม-ตอบกัน ดังข้อความสนทนากันตอนหนึ่งว่า “นางผู้มีร่างกายชুবอม มีแต่ซี่โครงปรากฏ เธอเปลือยกาย มีผิวพรรณและรูปร่างน่าเกลียดน่ากลัวชুবอม มีร่างกายสะพรั่งไปด้วยเส้นเอ็น เธอเป็นใครเล่ามายืนอยู่ที่นี่” “ท่านผู้เจริญ ดิฉันเกิดเป็นเปรตในยมโลก ได้รับความลำบาก เพราะทำกรรมชั่วไว้จึงต้องจากโลกนี้ไปยังเปตโลก” “เมื่อก่อนเธอได้ทำกรรมชั่วทางกาย วาจา ใจ อะไรไว้หรือ เพราะผลกรรมอะไร เธอจึงต้องจากโลกนี้ไปยังเปตโลก”

นางเปรตตอบว่า “เมื่อสมณพราหมณ์ทั้งหลายผู้เป็นดุจท่าน้ำซึ่งไม่มีใครหวงห้ามมีอยู่ ดิฉันเก็บทรัพย์ไว้ประมาณกึ่งมาสก เมื่อไทยธรรมมีอยู่ก็ไม่ได้ทำที่พึ่งแก่ตน...ดิฉันกระหายน้ำจึงเข้าไปใกล้แม่น้ำ แม่น้ำกลับกลายเป็นว่างเปล่าไป ในเวลาร้อนเข้าไปใกล้ร่มไม้ ร่มไม้กลับกลายเป็นแดดไป...ทั้งลมก็ร้อนเหมือนไฟ พัดดิฉันฟุ้งไป ท่านผู้เจริญ ดิฉันเสวยทุกข์มีความกระหายเป็นต้นนี้และทุกข์อย่างอื่นที่หนักกว่านั้น...ท่านไปถึงหัตถินนครแล้ว ช่วยบอกมารดาของดิฉันว่า เราเห็นธิดาของท่านตกยาก เกิดในยมโลกเพราะทำกรรมชั่วไว้เขาจึงตายไปเกิดยังเปตโลก...ดิฉันมีทรัพย์อยู่สี่แสน เก็บซ่อนไว้ได้เพียงทั้งไม่ได้บอกใครๆ ไว้...ขอมารดาของดิฉันจงเอาทรัพย์ส่วนหนึ่งจากที่เก็บซ่อนไว้นั้น ให้ทานบ้าง เลี้ยงชีพบ้าง ครั้นให้ทานแล้วจงอุทิศส่วนบุญมาให้ดิฉันบ้าง เมื่อนั้นดิฉันจักมีความสุข สำเร็จความประสพทุกอย่าง” อุบาสกรับปากนางเปรตแล้วได้กระทำตามที่นางประสงค์ทุกอย่าง (ขุ.เปต. (ไทย) 26/467-472/241-242)

กรณีตัวอย่าง 3 เรื่องเจ้าอัมพลักขรลิจฉวีกับเปรตเปลือยกาย

“ขณะเพื่อนลงไปอาบน้ำ แก่ถึงเอาผ้านุ่งของเพื่อนซ่อนไว้ด้วยประสงค์จะล้อเล่น ต่อมาเมื่อตายแล้วได้เกิดในหมู่ภุมมเทพ มีผ้าอาสนายทิพย์ สีขาวเป็นพาหนะ มีความเร็วทันใจ มีรัศมีกายรุ่งเรืองสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ มีฤทธิ์และอำนาจมาก (เพราะเคยรักษาศีล ไม่มักโกรธ มีวาจาอ่อนหวานเคยใช้กระดุกศิระโคมาวางทาบเป็นทางเดินในที่มิโคลนตมให้คนสัญจรได้สะดวก) แต่เป็นภุมมเทพที่เปลือยกาย (เพราะเคยขโมยผ้านุ่งของเพื่อนไปซ่อน)”

เรื่องนี้เป็นเรื่องการสนทนากันระหว่างเจ้าลิจฉวีพระนามว่าอัมพลักขระผู้เป็นมิจฉาภิภูติ ถีลลัทธิ นัตถิกภิภูติ (เห็นว่าทำดีทำชั่วไม่มีผล บุญบาปไม่มี) กับภุมมเทพ (เปรต) ผู้เป็นสัมมาภิภูติที่มาช่วยญาติ คือหลานชายในชาติก่อนซึ่งถูกจับในข้อหากระทำโจรกรรมและถูกตัดสินประหารชีวิตโดยกำลังถูกเสียบลาวไว้

เรื่องมีอยู่ว่า วันหนึ่งพระเจ้าลักขรลิจฉวีเห็นหญิงงามที่เป็นภรรยาของอุบาสกคนหนึ่ง มีพระทัยประสงค์จะครอบครองนาง จึงทรงวางแผนให้สามีนางออกนอกเมืองไปนำดินสือธัญมาถวายและต้องกลับมาให้ทันก่อนเวลาประตูเมืองปิด มิฉะนั้นต้องถูกประหาร โดยทรงวางแผนให้คนเฝ้าประตูเมืองปิดประตูเมืองก่อน

เวลา เมื่อสามีนางสามารถนำดินสือรณกลับมาได้ภายในเวลาที่กำหนด กำลังจะเดินเข้าเมืองแต่คนเฝ้าประตูก็
 รีบปิดประตูเสียก่อน เขาจึงขอให้คนเฝ้าประตู(หลานชายของภุมมเทพ (เปรต) ซึ่งกำลังถูกเสียบหลาวอยู่หน้าประตู
 เมืองให้เป็นพยาน แต่นักโทษบอกว่าไม่อาจเป็นพยานให้ได้เพราะไม่รู้ว่าตนจะตายตอนไหนและแนะนำว่า ตก
 กลางคืนจะมีภุมมเทวดาตนหนึ่งมาหาตนทุกคืน ขอให้ภุมมเทวดานั้นเป็นพยานเถิด รุ่งเช้าพระราชาสั่งลง
 อาญาแต่สามีนางคัดค้านและยืนยันว่าตนกลับมาทันเวลา โดยอ้างพยานคือภุมมเทพนั้นเป็นพยาน และกราบ
 ทูลพระราชาราชให้มากับตนเพื่อพิสูจน์ความจริงในตอนกลางคืน

หลังจากพระราชาราชจึงได้พบและสนทนากลม-ตอบกับภุมมเทพ(เปรต) นั้นแล้วจึงสลดพระทัยหันมา
 เชื้อเรื่องบุญ-บาปจากคำบอกเล่าของเวมานิกเปรต ดังข้อที่สนทนาตอนหนึ่งว่า (เปรตกล่าวว่า “ข้าแต่พระราช
 ...บุรุษ (ที่ถูกเสียบหลาว)นี้ เป็นญาติสายโลหิตของข้าพระองค์ ข้าพระองค์มีความกรุณาต่อเขาว่า ขอบุรุษผู้
 เลวทรมน้อยอย่าได้ตกนรกเลย..ข้าแต่กษัตริย์ลิจฉวี บุรุษผู้ทำกรรมชั่วนี้ตายจากอัฐภาพนี้แล้วจักบังเกิดในนรกซึ่ง
 แน่นขนัดไปด้วยสัตว์ผู้ทำความชั่วไว้ เป็นนรกร้ายกาจ มีความเร่าร้อนมาก เผ็ดร้อน น่ากลัว หลาวนี้ยังดีกว่า
 นรกก้นมากมายหลายส่วน ขอบุรุษน้อยอย่าตกนรกซึ่งมีแต่ทุกข์โดยส่วนเดียว เผ็ดร้อนอย่างน่ากลัว รุนแรงยิ่ง”
 (ขุ.เปต. (ไทย) 26/523-526/251)

พระราชาราชตรัสว่า “ผู้ที่ทำบาปเล่นๆ (โดยเห็นแก่ความสนุก) นักปราชญ์ยังกล่าวว่ามีผลกรรมถึง
 เพียงนี้ แล้วผู้ที่ตั้งใจทำบาปเล่า นักปราชญ์ได้กล่าวว่าจะมีผลกรรมสักเพียงไหน มนุษย์ทั้งหลายมีใจดำริชั่วร้าย
 เป็นผู้เศร้าหมองทั้งทางกาย ทั้งทางวาจา ตายไปจะต้องตกนรกในสัมปรายภพอย่างไม่ต้องสงสัย ส่วนชนเหล่า
 อื่นปรารถนาสุคติยินดีให้ทาน เลี้ยงอัฐภาพแล้วเมื่อตายไปย่อมเข้าถึงสุคติในสัมปรายภพอย่างไม่ต้องสงสัย”
 (ขุ.เปต. (ไทย) 26/531-540/252-254)

เปรตกราบทูลพระราชาราชว่า “พระองค์ทรงเห็นและทรงสดับมาแล้วก็จงทรงเชื่อเถิดว่า นี่เป็นผล
 กรรมดีและกรรมชั่ว เมื่อกรรมดีและกรรมชั่วทั้งสองไม่มี สัตว์ทั้งหลายที่ไปสู่สุคติหรือทุคติจะมีได้อย่างไร...
 ถ้าสัตว์ทั้งหลายในมนุษยโลกนี้ ไม่พึงทำกรรมดีและกรรมชั่วเหล่าสัตว์ในมนุษยโลกที่จะไปสู่สุคติหรือทุคติ เลว
 บ้าง ประณีตบ้าง ก็มีไม่ได้ แต่เพราะสัตว์ทั้งหลายในมนุษยโลกได้ทำกรรมดีและกรรมชั่วไว้ ฉะนั้น สัตว์
 ทั้งหลายในมนุษยโลกจึงไปสู่สุคติหรือทุคติ เลวบ้าง ประณีตบ้าง...บัณฑิตทั้งหลายได้กล่าวกรรมอันเป็นเหตุให้
 เสวยสุขและทุกข์ทั้งสองอย่าง เทวดาเหล่านั้นห้อมล้อมเหล่าชนที่ได้รับผลอันเป็นเหตุให้เสวยสุข ส่วนพวกคน
 พาลมักไม่เห็นกรรมและผลกรรมทั้งสองจึงถูกกรรมแผดเผาอยู่” (ขุ.เปต. (ไทย) 26/542-545/254-255)

พระราชาราชตรัสถามเปรตว่า “ก็ท่านเชื่อกรรมและผลแห่งกรรมอย่างไร เพราะเหตุไรจึงเสวยทุกข์
 เห็นปานนี้” เปรตทูลตอบว่า “ข้าพระองค์มิได้มีบุญกรรมที่ทำไว้ด้วยตนเอง ทั้งไม่มีผู้ที่จะพึงถวายผ้าห่ม
 ที่นอน ข้าวและน้ำแล้วอุทิศให้ เหตุนี้ ข้าพระองค์จึงเป็นเปรตเปลือยกายมีความเป็นอยู่อย่างฝืดเคือง”

ต่อมาพระราชาราชได้ถวายผ้า 8 คู่แก่พระสงฆ์ทำบุญอุทิศให้เปรต ผ้าห่มผ้าห่อ ข้าวน้ำอันเป็นทิพย์ได้
 สำเร็จแก่เปรตทุกประการ ส่วนนักโทษที่ถูกเสียบหลาวอยู่ 20 วัน ก็สั่งให้ปล่อยตัวและรักษาพยาบาล ภายหลัง
 นักโทษนั้นเกิดความสำนึกใจได้ออกบวชและได้บรรลุนิพพาน ส่วนพระราชาราชเป็นพระโสดาบัน

จากตัวอย่างเรื่องเปรตที่ยกมานี้ เป็นเพียงส่วนหนึ่งในคัมภีร์เปตวัตถุที่แสดงให้เห็นถึงความเชื่อ
 เรื่องบุญ-บาป กรรมดี-กรรมชั่ว และความเชื่อเรื่องเปรต รวมความว่า ใครก็ตามที่ก่ออกุศลกรรมทางกาย วาจา

และทางใจ มีโอกาสที่ตายแล้วจะต้องไปเกิดเป็นเปรต เพราะได้ทำความชั่วไว้ที่เรียกว่า กายทุจริต วาจาทุจริต และมโนทุจริต กล่าวคือความประพฤติชั่วทางกาย ได้แก่ 1) ข่มขืน 2) ลักทรัพย์ 3) ประพฤติผิดในกาม ประพฤติชั่วทางวาจา ได้แก่ 1) พูดเท็จ 2) พูดส่อเสียด 3) พูดคำหยาบ 4) พูดเพ้อเจ้อ และประพฤติชั่วทางใจ ได้แก่ 1) เพ่งอยากได้ของคนอื่น 2) พยาบาทคิดร้ายผู้อื่น 3) เห็นผิดจากคลองธรรม ข้อบ่งชี้จากการศึกษาในบทความนี้แสดงให้เห็นว่า อกุศลกรรมที่รุนแรงที่สุดและส่งผลเสียมากที่สุดที่จะทำให้คนเราตายแล้วเกิดเป็นเปรตนั้นคือ มิจฉาทิฐิ หรือความเห็นผิดจากทำนองคลองธรรม ไม่เชื่อเรื่องบุญ-บาป ไม่เชื่อเรื่องทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่วนั่นเอง

สรุป

จากการศึกษาเรื่องนี้ทำให้ได้ข้อสรุปในว่า แนวคิดทฤษฎีและหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา เกี่ยวกับ “กฎแห่งกรรมของสรรพสัตว์” “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” “ความมียูของโลกรนี้และโลกหน้า” “เรื่องนรกที่เป็นสถานที่ทรมานสัตว์” รวมถึงคติธรรมคำสอนเรื่อง “ความมียูจริงของเปรต” ล้วนมีหลักฐานรองรับคือพระไตรปิฎก และไม่ใช้ความคิดความเชื่อที่ไร้หลักฐานอ้างอิงในเชิงวิชาการ แต่อย่างไรก็ตาม เรื่องนรก-สวรรค์ก็ดี เรื่องคนทำชั่วแล้วตายไปเกิดเป็นเปรตในอีกภพภูมิหนึ่งก็ดี เครื่องมือทางวิทยาศาสตร์อาจจะยังพิสูจน์ไปไม่ถึงในเชิงประจักษ์นิยมที่มีข้อจำกัดทางประสาทสัมผัส แต่ชาวพุทธผู้ปัญญาไตร่ตรองด้วยเหตุผลย่อมไม่รีบยอมรับหรือปฏิเสธโดยขาดหลักปัญญา หลักคำสอนที่ควรนำมาเทียบเคียงและพิสูจน์เรื่องนี้ เช่น หลักศรัทธา 4 ที่กล่าวมาแล้ว เพราะถ้าหากเราเชื่อมั่นในพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า พระธรรมที่พระองค์ตรัสไว้ดีแล้ว และพระอริยสงฆ์สาวกผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ และยึดหลักตถาคตโพธิสัทธา คือเชื่อในพระปัญญาตรัสรู้ของพระตถาคต ก็ไม่มีเหตุผลใดที่จะปฏิเสธเรื่องการมียูของกฎแห่งกรรม การเกิดในภพใหม่ รวมทั้งเรื่องความมียูจริงของเปรตที่คัมภีร์เปตวัตถุแสดงหลักฐานไว้ หากเราศึกษาในคัมภีร์ธรรมบทเพิ่มเติมจะพบว่า พระพุทธองค์ก็ทรงเคยพบเห็นเปรตแต่ไม่ตรัสเล่าให้ใครฟังเพราะยังไม่มีพยาน ต่อเมื่อเหล่าสาวกพบเจอมาด้วยตนเองแล้วนำเรื่องมารายพระองค์ก็จะตรัสยืนยันว่าเป็นเรื่องจริง เป็นต้นแล้วก็ทรงแสดงธรรมปรรกเรื่องราวของเปรตนั้นเป็นกรณีๆ ไปเพื่อทรงอนุเคราะห์พุทธบริษัทให้ตั้งอยู่ในทาน ศีล ภาวนา

สิ่งที่ผู้อ่านจะได้ประโยชน์จากการศึกษาเรื่องนี้คือ คัมภีร์เปตวัตถุ เป็นหลักคำสอนที่ให้คติสอนใจให้คนเราตั้งตนอยู่ในความไม่ประมาท มีหิริโอตตปะคือความละอายเกรงกลัวต่อบาปทั้งในที่ลับและที่แจ้ง เห็นโทษภัยของอกุศลกรรม ดังเช่นเรื่องราวของเปรตที่ต้องเสวยผลกรรมชั่วของตนตามที่ปรากฏในคัมภีร์เปตวัตถุ ซึ่งทำให้เชื่อได้ว่า นรกหรือเปตภูมิ เป็นสถานที่ทรมานสัตว์ผู้ทำกรรมชั่ว มีลักษณะน่ากลัว ซึ่งจะทำให้ชาวพุทธเชื่อมั่นว่า การทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ผู้วายชนม์เป็นเรื่องที่มีผลจริง โดยมีเรื่องราวของเปรตที่ปรากฏในคัมภีร์เปตวัตถุนี้เป็นเครื่องยืนยัน ส่วนแนวปฏิบัติสำหรับชาวพุทธเพื่อหลีกเลี่ยงและลดความเสี่ยงการเกิดเป็นเปรต มีหลักปฏิบัติ ๓ แนวทางคือ (๑) ทางกาย รักษากายสุจริตคือ งดเว้นจากการฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม (๒) ทางวาจา คือต้องเว้นจากการพูดเท็จ พูดส่อเสียด พูดคำหยาบ พูดเพ้อเจ้อ (๓) ทางใจ คือไม่เพ่งอยากได้ของคนอื่น ไม่พยาบาทคิดร้ายผู้อื่น และไม่เห็นผิดจากคลองธรรม รวมความว่าต้องให้ทาน รักษา ศีล และเจริญภาวนา จึงจะมั่นใจได้ในเบื้องต้นว่าปลอดภัยจากการตายแล้วต้องไปเกิดเป็นเปรต.

เอกสารอ้างอิง (References)

- ณรัตน์จุฑา ไชยสวัสดิ์. (2562). “ความเชื่อเรื่องวิญญาณบรรพบุรุษของคนไทยถิ่นใต้ : ฝั เปรต และเทวดา”,
 วิจิตรวรรณสาร. ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2562).
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 16.
 กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส. อาร์. พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด.
- พระประพันธ์ ชาติเมธ (สีผึ้ง) และคณะ. (2565). “ศึกษาวิเคราะห์เปรตในสังคมไทย”, วารสารวิจัยวิชาการ. ปี
 ที่ 5 ฉบับที่ 4, (กรกฎาคม-สิงหาคม 2565).
- พระใบฎีกาหิรัญศักดิ์ ชินวิโส (กล้าคง). (2563). “วิเคราะห์คุณค่าทางพุทธจริยธรรมที่ปรากฏในความเชื่อเรื่อง
 เปรตที่มีผลต่อสังคมไทยปัจจุบัน”, วารสารมหาจุฬานาครทรรณ. ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (กุมภาพันธ์
 2563).
- พระมหาอุทิศ ศิริวรรณ. (2636). “เปรตในพระไตรปิฎก”, วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิต
 วิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราช
 วิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2556). อรรถกถาภาษาไทย พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย เปตวัตถุ. กรุงเทพมหานคร:
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2539). บทนำพระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 26. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราช
 วิทยาลัย.
- _____. (2556). อรรถกถาภาษาไทย พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย เปตวัตถุ. กรุงเทพมหานคร:
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2551). คัมภีร์วิสุทธิมรรค ภาค 1 พระพุทธโฆสเถระ รจนา. พระนครศรีอยุธยา: โรงพิมพ์มหา
 จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.